

Ünnepelt a 300 éves Békéscsaba

Gazdag kulturális és közéleti programokkal, Békéscsaba minden részén várták a vendégeket, jó házigazdaként kicsik és nagyok egyformán felkészültek. Mi is együtt ünnepelünk a várossal és a hazai szlovákokkal a Szlovák Nap eseményein, és az évfordulóra megjelent „Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békeškej Čabe / Fejzetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből” című kétnyelvű könyv bemutatásával.

Hollerné Racskó Erzsébet, az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke köszöntője

Tisztelt Vendégeink, a Magyarországi Szlovákok Napjának tisztelt résztvevői!

Békéscsaba nem az első szlovákok által alapított hely volt a mai Magyarország területén, de túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a háromszáz éves Csaba döntő mértékben alakította közösségünk sorsát, és mély barázdákat szántott kollektív emlékezetünkbe. Ezért is történhetett meg, hogy az Országos Szlovák Önkormányzat közgyűlése, mely évente dönt a Magyarországi Szlovákok Napja helyszínéről, már másodszer határozott úgy, hogy ebben a városban rendezzük meg legnagyobb ünnepünket.

A XIX. század derekán a városnak mintegy 22 000 lakosa – köztük 20 671 szlovák, 1200 magyar és 50 német – volt. A XX. század eleji Békéscsaba 28 682 szlovák lakosával abban az időszakban a történelmi Magyarország területén élő legnagyobb létszámú szlovák közösség otthonának számított.

A csabai Evangélikus Kistemplom, ünnepségünk hivatalos részének helyszíne, maga is jelkép, hiszen háromszáz évvel ezelőtt a város újraalapítói szlovák evangélikusok voltak. A Magyar Királyság északi vármegyéiből érkeztek, hogy dolgos kezeik által éledjen újra ez a vidék. 1718-ban a békés-csanádi térségben – vagy ahogy a nagy írástudók, Ján Kollár, Ján Čaplovič és Matej Markovicz említik –, a „szlovák Kánaánban”, a „szlovák Palesztinában”, a „Maros és Körösök Mezopotámiájában” alapították meg az első települést – Csabát.

Harruckern János György, a csabai határ birtokosa, a nagyvonalú földesurak közé tartozott, aki a törökök által lerombolt területre érkező telepeseknek engedélyezte evangélikus hitük szabad gyakorlását. Az egyházközség és a város élete évszázadokon keresztül több szállal fonódott össze. Max Weber a protestáns etika és a kapitalizmus szellemének összefüggéseiről szóló művében éppen Luther tanításában találja meg azokat az okokat, amelyek miatt megnövekedett a hivatás és az ember evilági kötelességeinek értéke. Amikor tehát az alföldi nagy

evangélikus közösségek lelkészei – tehetségüktől és emberi mentalitásuktól függően – igyekeztek a fenti célok szerint alakítani közösségeiket, Luther Márton tanítása szerint cselekedtek. E helyütt Isten igéjének Békéscsabán tevékenykedő jelentős hirdetői közül emeljük ki *id. Tessedik Sámuel*t, *Haan Jánost* és *Haan Lajost*, valamint *Szeberényi Zsigmondot*.

Az evangélikus egyháznak meghatározó szerepe volt abban, hogy ezeken a végeken fennmaradt a szlovák szó és szellemiség, s terjedt a műveltség. A lelkészek német egyetemeken szerezték ismereteiket és magukkal hozták a tudomány legújabb vívmányait, egyúttal környezetük első krónikásai is váltak. Az egyházközségek és templomok alakultak a nyelvhasználat tereivé. Az egyházi iskolákban – a tanyasi iskolahálózatot is beleértve – a vallással együtt a nyelvet is továbbadták a gyerekeknek. A lakosság körében végzett sikeres ismeretterjesztő és tanító tevékenységnek köszönhető, hogy a XX. század elején a városban az írástudatlanok aránya csak 8,1% volt, míg az országos átlag 36,8%-ot tett ki. A csabai egyház az alföldi szlovák hívek központja, püspöki székhely volt, saját könyv- és lapkiadóval. Itt adták ki a *Tranoscusok*at is. A csabai szlovákok hűek voltak egyházukhoz, évszázadokon át megőrizték és az hosszú időn át megtartotta őket...

1947–1948-ban, a Csehszlovákia és Magyarország között lezajlott lakosságcsere keretében a jobb élet reményében a város 7300 lakója döntött úgy, hogy áttelepül Csehszlovákiába. A második világháború után megszervezett szlovák iskolában egyetlen tanuló maradt. A szlovák életet az alapjairól kellett felépíteni, olyan társadalmi-politikai feltételek között, amikor a meggyengült közösség nem támaszkodhatott sem egyházára, sem anyaországára. A piacon azonban még beszéltek szlovákul, az iskola lassanként újjáéledt, a szlovák nyelvet a város más intézményeiben is tanították. A békéscsabai szlovák iskola, amelynek fenntartója 2005 óta az Országos Szlovák Önkormányzat, ma népszerű intézmény

a város lakóinak körében. A szlovák gimnázium a hozzáadott pedagógiai érték tekintetében a magyarországi középiskolák rangsorának első harmadába tartozik, és az itt végzetek alkotják a magyarországi szlovák értelmiség közép- és fiatal nemzedékét.

A lakosságcsere befejezését követően az alapjaitól kellett újjáépíteni a szlovákok közösségi életét is. Hetven évvel ezelőtt a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének bölcsője mellett ott álltak a csabaiak. A jelentős békéscsabai személyiségek közül említsük meg a szervezet főtitkárát, *Bielik Györgyöt*, valamint a Ludové noviny első főszerkesztőjét, *Hankó Jánost*. A szocializmuson és a „proletár internacionalizmuson” nyugvó nemzetiségi politika évtizedei után békéscsabai szlovákok álltak a szlovák közéleti változások élén is.

A *Sipiczki Máttyás* békéscsabai születésű genetikus által vezetett alföldi szlovák értelmiség 1991-ben kezdeményezte az első magyarországi nemzetiségi kutatóintézet létrehozását, amely aztán példaként szolgált a többi nemzetiségnek. Ma egyike az Országos Szlovák Önkormányzat intézményeinek.

A társadalmi változások időszakában a város egy, a városközpontban található épületet ajándékozott a Magyarországi Szlovákok Szövetségének, amely a Csabai Szlovákok Szervezetének adta át a házat. A szervezet ügyvezetője, a Szlovák Kultúra Házának első igazgatója, *István Anna* külföldi forrásokból, illetve a magyar és a szlovák kormány támogatásával építtette fel a szervezet székhelyét. Elképzelései szerint a gazdasági tevékenység – a panzió és az étterem üzemeltetése – teremti meg a kulturális tevékenység háttérét. Közösségszervező törekvései gyümölcsözőnek bizonyultak: a Szlovák Kultúra Házában szakkörök működnek, amelyek a szlovák kultúra megőrzéséért tevékenykednek, és Békés megye szinte minden szlovákok által lakott településén működik szlovák egyesület. *István Anna* kultúrafinanszírozási elképzelése ugyan csak részben valósult meg, ám a Ház – a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézete Regionális Központjának is köszönhetően – ma is a csabaiakat és a környéken élő szlovákokat szolgálja.

Csaknem negyed század telt el már azóta is, hogy Békéscsabán találkoztak a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége, a Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége és a jugoszláviai Matica slovenská képviselői, hogy intenzívebbé tegyék együttműködésüket. Megállapodtak az 1991 februárjában – *Jakab Róbertné*, *Ondrej Štefanko* és *Michal Spevák* által aláírt Együttműködési megállapodás kiterjesztéséről. A kezdeményezés célja a dél-alföldi térségben élő szlovákság első világháborúval és a szocializmus időszakával szinte végérvényesen szétszakított közös történelmének folytatása, a félbehagyott együttműködés megújítása volt. Az 1994 februárjában megrendezett találkozó résztvevői arról döntöttek, hogy felerősítik a történelem-, a néprajz-, a nyelvtudomány és a kulturális örökség területén zajló közös kutatásokat, illetve megújították

a Dolnozemský Slovák című lapot is. Ez az időszak kiadvány azóta is rendszeresen megjelenik, s általa a megállapodás aláíróinak közös oktatási és kulturális projektjei úgy itthon, mint Szlovákiában egyre szélesebb körben válnak ismertté. Az említett három államban élő szlovák közösségek képviselői minden évben értékelik az együttműködést, hogy tartalmát igényeikhez és lehetőségeikhez igazítsák. Ezek a tevékenységek, melyekbe az Országos Szlovák Önkormányzat és intézményei is bekapcsolódnak, jelentős mértékben járulnak hozzá a dél-alföldi szlovák kulturális identitás újjáélesztéséhez és a magyarországi szlovákság helyzetének megszilárdításához.

Az említett tények bizakodással tölthetnek el minket, magyarországi szlovákokat, ugyanakkor arra is köteleznek, hogy a helyi szlovák közösséggel, a város vezetésével, valamint intézményeivel együtt tegyünk közös erőfeszítéseket e számunkra oly fontos város szlovák szellemiségének megőrzése és megerősítése érdekében!

Köszönöm a figyelmüket!

2018-ban „Nemzetiségünkért Díj”
kitüntetését kaptak:

Huberné Kisgyőri Katalin

Sárisápon született, 1985-től a helyi általános iskolában tanít szlovák nyelvet. Nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a település a mai napig őrzi és ápolja a szlovák hagyományokat s a nyelvet. 1985-ben a sárisápi hagyományőrző kör vezetőjével elkezdtek a néprajzi tárgyak gyűjtését, melyeket 2000-ben ki is állítottak a helyi emlékházban.

Aktívan részt vett a szlovák testvérvárossal, Nyitraabányával (Handlová) 1997-ben aláírt szerződés előkészítésében is. Megalapítása óta, 1998-tól, a helyi szlovák önkormányzat elnöke.

2001-ben, Szent István ünnepe alkalmából a helyi önkormányzat testülete a Sárisápiért Díjat adományozta neki a szlovák kultúra és hagyományok megőrzése, ápolása terén és a rendezvények szervezésében végzett áldozatos munkájának elismeréseként.

2002-től Sárisáp Község Önkormányzatának tagja, az Oktatási, Kulturális és Sport Bizottság munkáját segíti.

Ez évben immár huszonhatodszor rendezett a diákoknak táborot Szlovákiában, mely kiváló lehetőség a gyerekeknek arra, hogy tökéletesítsék szlovák nyelvtudásukat s megismerjék az anyaország természeti és kulturális értékeit. 2001-től Szlovákia megismerésére nem csak gyerekeknek, de felnőtteknek is szervez kirándulásokat. Az 1990-es évek kezdetén a helyi néptáncok és viseletek megőrzésére vállalkozott. A felső tagozatos diákokból táncsoportot alapított, mely a mai napig működik. Sokat segített a negyvenhatodik éve működő sárisápi Pávakör fellépéseinek szervezésében, és részt vállalt a *Sárisáp múltja képekben – Minulosť Šárišápa v obrazoch* című könyv elkészítésében is.

Pecsenya Edit

Pecsenya Edit 1985-ben szerzett középiskolai tanári diplomát szlovák nyelv és irodalom, valamint orosz nyelv és irodalom szakon. Ettől az évtől dolgozik pedagógusként a békéscsabai szlovák iskolában, 1997-től az intézmény igazgatója.

1990-ben alapítója és főszerkesztője lett a határon túli szlovákok egyetlen módszertani folyóiratának, a „Slovenčinar”-nak (Szlováktanár), melyet kezdetben a szlovák iskola, majd az Országos Szlovák Önkormányzat adott ki. 1994-től az ELTE szlovák nyelv és irodalom szakos hallgatóinak vezető tanára. 2003–2007 között a Szlovák Óvodai Módszertani Központ vezetője volt. Ezen évek alatt munkatársaival kidolgozták a „Módszertani napok” rendszerét, és elindították a „Módszertani füzetek” kiadását a szlovák óvodák számára. 2005 óta köznevelési szakértőként is dolgozik. Ugyanebben az évben pedagógusai ötlete alapján a középiskolai beiskolázás elősegítése érdekében tehetséggondozó program létrehozását javasolta az Országos Szlovák Önkormányzatnak. (A részletes tartalmat, mely a mai napig a program alapját képezi, Zuzana Benková vendégtanárral dolgozták ki.)

Az igazgatói munka mellett nagy számban tart szlovák nyelv és irodalom órákat is a gimnáziumban. Diákjai hatszor érték el első helyezést az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen és ötször a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete népiismereti versenyén.

A dél-alföldi szlovákok együttműködésének keretében különböző nemzetközi konferenciák, találkozók, tanulmányi versenyek és továbbképzések aktív résztvevője, felkészítő tanára, előadója, illetve szervezője. Rendszeresen jelennek meg a magyarországi nemzetiségi oktatáshoz kapcsolódó cikkei, publikációi idehaza és külföldön. Az iskolai munka mellett a szlovák közéletnek is szereplője, a Csabai Szlovákok Szervezetének tagja.

Pecsenya Edit szerteágazó szakmai és nemzetiségi háttérrel, gazdag gyakorlattal rendelkezik, olyan ember, aki krédójának megvalósítását nemcsak a környezetétől követeli meg, de aktívan képviseli is, ezzel teremtve harmóniát igazgatói s tanári munkája között. Intézménye és az őt körülvevő közösségek, szervezetek, intézményekre támaszkodva hozott létre partneri hálózatot, mely a szakmai tevékenység egyik alapja.

E munka minőségét hűen tükrözik egyéni kitüntetései mellett a közösség és a diákok kiváló eredményei a különböző versenyeken, a nyelv- és ECDL-vizsgákon, a tanulók felsőoktatási felvételi eredményeinek növekvő mutatói, az iskola közösségének „Nemzetiségünkért” kitüntetései és a Békés Megyei Önkormányzat által a pedagóguskarnak (2009) és a diákoknak (2012) a kiváló eredményért adományozott oklevél.

Mindig keresi a feladatokat és megoldásukat. Személyisége s törekvései a jövőbe mutatnak, biztosságot jelentenek arra, hogy a békéscsabai iskolában a szlovák nemzetiség oktatása és nevelése a jövőben is magas színvonalon marad.

A Tücsök Zenekar

A Tücsök Zenekar immár 25 éve töretlen lelkesedéssel és több száz fellépéssel, magas színvonalon képviseli a magyarországi szlovák nemzetiségi kultúrát. Tagjai olyan fiatalok, akik gyerekkoruk óta szlovák népzenevel foglalkoznak.

A zenekar 1992-ben egy Nógrád megyei faluban, Mihálygergén kezdte meg működését. A tagok, akik akkor még gyerekek voltak, a salgótarjáni zeneiskolába jártak. Már 1996-ban az országos népzenei seregszemplén különdíjat nyertek, majd háromszor egymás után Aranypáva minősítést kaptak a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége (KÓTA) által szervezett országos minősítő seregszemplén. 2000-ben jelent meg az első CD-lemezük, melyet öt másik követett. Mindegyiken megtalálhatók a magyarországi szlovákok dalai is.

2008 és 2010 között jelentek meg a Slovenské spi-evanky I–III. albumok, melyeken a Tücsök Zenekar

kíséri a Magyarországi Szlovákok Szövetsége által szervezett énekverseny legjobb énekeseit. A CD-lemezeket a magyar és a szlovák rádió is bemutatta.

A zenekar rendkívül ismert egész Magyarországon, kísérő zenekarként és önálló produkcióként is megszámlálhatatlan szlovák nemzetiségi rendezvényen játszottak már. Minden évben fellépnek a Nógrád Megyei Nemzetiségi Találkozón, Bánkon és a regionális nemzetiségi napokon, Salgótarjánban.

Kísérő zenekara volt a budapesti Lipa és a vanyarci Rozmaring Folklór Egyesületnek, kísérte, illetve jelenleg is kíséri a kiskőrösi Szivárvány Néptánc Egyesületet és a vanyarci *Komjáthi* nővérek énekegyüttesét.

Elsőként kezdtek utazni a szlovák nemzetiségi iskolák között, hogy rendkívüli énekórák keretében hozzák közelebb a diákokhoz a magyarországi szlovákok népzenejét, népdalait. Ezek a szlovák nyelvű órák rendkívül népszerűek és sikeresek voltak Nógrád megyében.

A Tücsök Zenekar harminc országban szerepelt, mindenhol bemutatta a szlovák énekeket és zenét. Természetesen a legtöbb fellépése Szlovákiában volt – a nagy fesztiválokön kívül a szlovák nemzetiséget képviselte a „Krajanská nedela” és „Krajanský dvor” programjainak keretében, a gyetvai folklór-fesztiválon.

A Tücsök Zenekar fennállásának negyed százada alatt bizonyította, hogy nemcsak kiváló együttes, de Magyarországon és külföldön egyaránt méltó képviselője a szlovák kultúrának.

A zenekar vezetője: *Egyed Péter*.

Lami István-díjat vehetett át

Dr. Felföldi László

Néptánckutató, egyetemi oktató, a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének nyugalmazott tudományos munkatársa.

Tekintettel szlovák gyökereire – közéleti tevékenysége mellett – szakmai és tudományos munkásságában a magyarországi szlovákok hagyomá-

nyaival és tánc kultúrájával is foglalkozott. Kutatásait (filmfelvételek, írásos dokumentumok) a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete archívumában őrzik, és nyomtatott kiadványokban is megjelentek. [Felföldi László – *Pesovár* Ernő (szerk.) A magyar nép és nemzetiségeinek tánchágyománya. Budapest, 1997, Planétás Kiadó.]

Előadóként aktívan részt vett a szlovák táncpedagógusok képzésében, melyet a Magyar Művelődési Intézet szervezett 1990–1993 között. Arra biztatta a diákokat, hogy elsősorban szülőfalujuk kultúráját kutassák, dokumentálják írásos formában is. A Szlovák Közművelődési Központ felhívására szemináriumok keretében bekapcsolódott a szlovák tánc együttesek táncpedagógusainak és asszisztenseinek szakmai képzésébe. A Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológia Tanszékén a szlovák származású hallgatókat arra ösztönözte, hogy a kulturális antropológia területén saját kultúrájukkal foglalkozzanak. Témavezetőként két szlovák doktorandusz tudományos tevékenységét segítette.

Az UNESCO magyarországi delegáltjaként elsőként tájékoztatta közösségünket a szellemi kulturális örökség megőrzéséért létrejött egyezmény elfogadásáról, és hangsúlyozta a helyi, kistérségi hagyományok ápolásának fontosságát.

Támogatta a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézetét a „Táncforgatag” Magyarországi Szlovák Hagyományörző Csoportok és Táncegyüttesek Országos Minősítő Seregszemléjének előkészítésében, és a kezdetektől elnöke volt a szakmai zsűrinek. Professzionális értékelései sok lelkes táncost ösztönözött arra, hogy felfokozott érdeklődéssel foglalkozzon a szlovák tánc kultúrával, hagyományokkal.

Az elsők között ismerte el *Rábai* Miklós Ecséri lakodalmasa koreográfiájának szlovák eredetét.

Paulik Antal
nemzetiségi
szószóló
(Fuhl Imre
felvételei)

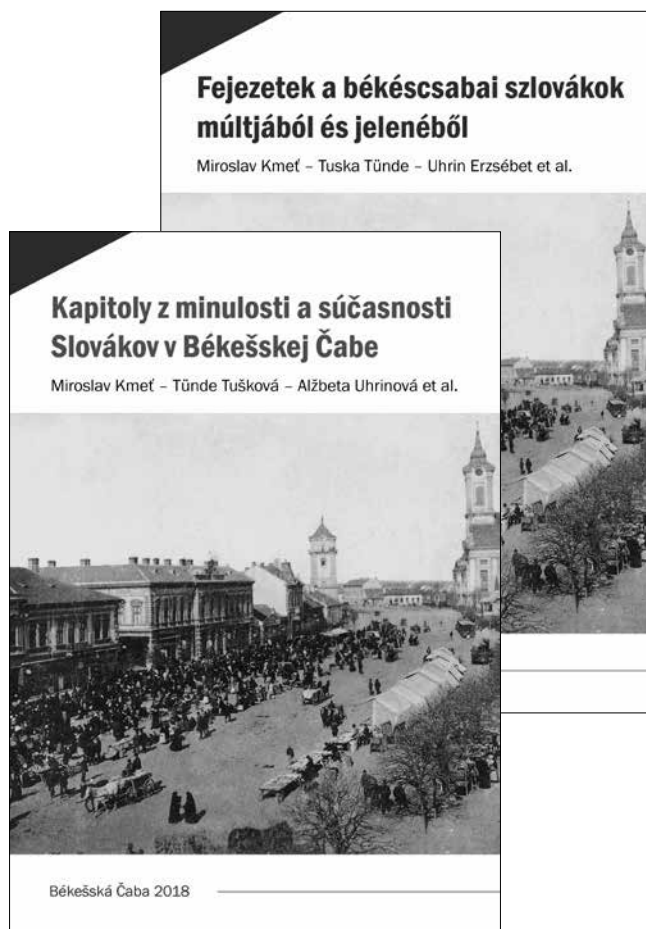

Ünnepi áhítat a békéscsabai evangélikus templomban

Az évforduló jelentős eseménye az alkalomra megjelent kiadvány, melyet az alábbiakban mutatunk be:

Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete Békéscsaba újratelepítésének 300. évfordulójára egy új monográfiát jelentetett meg *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe* / *Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből* címmel, tiszteletét és nagyrabecsülését fejezve ki ezzel az intézménynek otthont adó városnak, ahol 1990. évi megalapítása óta működik. A tanulmánykötet széles körű összefogással, a békéscsabai szlovák és szlovák feladatot is ellátó szervezetekkel, intézményekkel való együttműködés keretében, valamint városi, magyarországi (szlovák, illetve magyar), valamint szlovákiai támogatásoknak köszönhetően valósult meg.

A jubileumi kötet tartalmaz, közös munka eredménye. A harminchárom dolgozatot harmincegy – tizennégy szlovákiai és tizenhét magyarországi – szerző írta. A hazaiak közül tizenketten békéscsabaiak. A szerzők között vannak nagy tapasztalattal rendelkező, elismert kutatók, fiatal pályakezdők, tudományos munkatársak, egyetemi és középiskolai

tanárok, közművelődési szakemberek. Valamennyiüket az a közös cél vezérelte, hogy bemutassák Békéscsaba kulturális örökségét és szlovák jelenét városi, országos és nemzetközi viszonylatban.

A könyv hiánypótló, hiszen egy sajátos, Magyarországon kevésbé ismert szlovák szemszögből tárgyalja a kutatott települést. Szlovák és magyar nyelven, két önálló kötetben jelent meg, hogy eljusson mindkét célközönséghez és minden érdeklődőhöz. Az írásokat tizenhárom (három szlovákiai, tíz magyarországi) „társ szerző”, az angol rezümétet további kollégák fordították. A tanulmányok számos tudományágat képviselnek, sok írás több tudományterületen átívelő megközelítést tükröz. A monográfia kilenc fejezetből áll, melyek révén az olvasó „ízlelőt” kaphat a békéscsabai szlovákok életének szinte minden szeletéből: történelmükből, irodalmükből és egyéb publicisztikájukból, olvashat jeles személyiségeikről, művelődéstörténetükről, oktatásügyükről, néprajzükről, identitásükről, nyelvhasználatükről, gazdaságükről és tájhasználatükről. A kötet érdekes és fontos része a szlovákok szolgálatában, érdekében tevékenykedő szervezetek, illetve intézmények bemutatkozása. A dokumentumtárak anyagainak és a bibliográfiák közzétételével a könyv összeállítói a további kutatásokat kívánták ösztönözni.

A kiadványt a szerkesztők a 200 éve született Haan Lajosnak (1818-1891), Békés megye és a város első történészeinek ajánlják, aki tevékenységével a szlovák-magyar együttélés egyik jelképe ebben a térségben.

A tanulmányokból közölt részletek, reméljük, felkeltik a BARÁTSÁG folyóirat tisztelt olvasói érdeklődését is a könyv iránt.

A szerkesztők nevében: Uhrin Erzsébet

Részletek a tanulmányokból

1.

Haan Lajos [Eudovít Augustín (Jaroslav) Haan]

Haan Lajos (1818–1891) az egyik legjelentősebb alföldi történész, Ján Sirácky szerint „Az alföldi szlovákok első komoly történésze [...] aki hatalmas erőfeszítéseket tett a magyar és a szlovák nép közötti megértésért”. Haan több mint harmincöt évig volt evangélikus lelkész Békéscsabán. Életútja és irodalmi tevékenysége az alföldi szlovák értelmiségi egyfajta archetípusát képviseli. Nagy szakmai és társadalmi tekintélyt ví-

Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe / *Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből* (Békéscsaba, 2018, 513 +540 p.) Kiadta: Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, Békéscsaba, 2018

vott ki magának, és olyannyira köztiszteletben állt a korabeli történelmi Magyarországon, hogy azt nem kezdte ki sem szlovák származása, sem a nemzeti élet területén kifejtett időnkénti aktivitása. Mindezeket kellő mértékben ellensúlyozta a nyilvánosan proklamált hazafias vagy magyarbarát állásfoglalásokkal. Ugyanakkor az etnikai és nemzeti identitás szempontjából érdekes utat járt be: a kollári típusú lelkes szlovák (és szláv) diáktól indulva – amit a Jaroslav név felvételével is kifejezett – a pragmatikusan fellépő csabai honorácior tagján át, valamint Štúr mozgalmának és programjának ellenzőjén át eljutott egészen az ún. kettős identitásig, azaz az intellektuálisan elsajátított történelmi magyar (tehát magyar) és ugyanakkor az elődeitől örökölt szlovák identitás vállalásáig, mely kettős identitásnak maga is ideológusává vált.

Gyivicsán Anna ezzel kapcsolatban megállapította: „Haan a tudatára ébredt annak, hogy saját helyzete és az alföldi szlovák közösség helyzete őt arra predesztinálja, hogy a nyelvek és kultúrák megbékélésének útját egyenesse, hogy vesse fel a kétkultúráság kérdését. Az elsők közé tartozik, akik így gondolkodtak. Haan céltudatosan akarta formálni az értelmiségi azon típusát, amilyent az a környezet követelt meg, amelyben ő élt és dolgozott. Ez a törekvése még ma is a példája, modellje kellene, hogy legyen a mostani alföldi szlovák (és tegyük hozzá, hogy talán a magyar) értelmiségnek is. Ez nem sikerült neki teljes mértékben. Sőt, ha pontosabbak akarunk lenni, akkor be kell ismernünk, hogy ez a törekvése sikertelenségbe fulladt. Ebben gátolta őt a kor, a meg nem értés, ami őt kísérte mindkét oldalon: úgy a szlovák és cseh kortársak, mint a magyar értelmiség részéről is, amely elsősorban az ő »magyarul« motivált, a magyar kultúra hasznára folytatott hazafias tevékenységét vette tudomásul; a szlovák kultúrához fűződő viszonyáról egyáltalán nem tett említést...”

[...]

Eszméje, az ún. kettős identitásról, abban az elképzelésben gyökerezett, hogy az alföldi valóság körvonalai között a szlovákok és magyarok (és más etnikumok) harmonikus együttélésére van szükség, s ezt az elképzelését át tudta vinni a történelmi magyarországi szintre is. Elutasította úgy a magyar sovinizmust, mint az ún. pánszlávizmust, de a maga nyilvánosan képviselt és hangoztatott álláspontjait a társadalmi konvenciókon szűrte keresztül. Az általa megfogalmazott humanista nézetek értelmében hangoztatta például azt az idealista elképzelést, hogy a jövőben maguk a nemzetek (vagy nemzetiségek) eltűnnek. Szerinte ugyanis, ha léteznek „vallási hit nélküli emberek”, akkor a jövőben sor kerülhet arra is, hogy egyre többen lesznek azok, akik semmilyen nemzetiséghez (vagy nemzethez) nem fognak csatlakozni. Az emberek nem fognak „verekedni” a nyelv miatt, sőt, valószínűleg létezik majd egy világnyelv, amely összeköti az emberiséget, és nem lesz több ok arra, hogy a nyelvi (illetve etnikai) kérdésben viták és konfliktusok robbanjanak ki.

Haan a következőt is elővezette: „Minél inkább tökéletesednek a közlekedési eszközök, és minél több lesz belőlük – ami nézetem szerint idővel odáig fejlődik, hogy az emberek a levegőben fognak közlekedni –, annál inkább el fognak tűnni azok a korlátok, amelyeket eddig a hegyek, a folyók és hasonlóképzettek az országok és a nemzetek között; ugyanígy eltűnik majd a nacionalizmus, és a globális humanizmus lép majd a helyébe. Ha ma furcsának tűnik számunkra, hogy valaha a vallás miatt az emberek egymás ellen gyilkos háborúkat folytattak, ugyanígy dedunokáink nevetni fognak rajtunk azért, ahogyan most a saját nemzetünkért vagy nemzetiségünkért rajongunk, és ami miatt gyűlöljük egymást, és ami miatt egymás ellen fordultunk. Ezek az idők, természetesen, csak nagyon sokára, több évszázad múlva jönnek el.”

[...]

Haan történelemről írott műveit tematikailag a következőképpen kategorizálhatjuk:

- 1./ regionális történelem:
 - (a) a városok és a megye története,
 - (b) dokumentumok kiadása,
- 2./ egyháztörténet,
- 3./ irodalomtörténet,
- 4./ életrajzi és genealógiai tematika,
- 5./ memoárok.

Kutatásainak középpontjában a regionális történelmi témák álltak, amelyeknek betetőzését a monográfiák, tanulmányok és cikkek publikálása jelentette. Meg kell azonban jegyezni, hogy a regionális történelmi tematika olykor egymásba fonódik az egyháztörténetivel, illetve az egyháztörténelmi tematika az irodalomtörténetivel, ezért a pontos választóvonal nem mindig húzható meg egyértelműen.

[...]

Történetírói bemutatkozása a *Pamětnosti B. Čabanské, ku stoletní památce taměgssjho starého ewangelického chrámu sepsal...*, [Békéscsaba emlékei. Az ottani evangélikus ó templom százados emlékére...] című publikáció kiadása volt, amely Budán jelent meg 1845-ben, 38 oldal terjedelemben. Nagyváradon, cseh nyelvű kiadással együtt, megjelent magyar nyelvű verziója is *Békés-Csaba mezővárosa hajdani és mostani állapotjáról, az ottani ev. ó templom százados ünnepe alkalmára értekezett...* címmel. Haan a visszaemlékezéseiben emlegette amiatti örömét, hogy az ő „szerény művecskéjét a magyar, a német és a szlovák sajtó a legnagyobb elismeréssel fogadta”. Hosszabb idő elteltével, Haan a Békéscsabáról szóló eredeti művét kibővítette, és 1866-ban Pesten, már szlovákul, rövidebb: *Pamětnosti békeš-čabánske* címmel adta ki 82 oldalon. Ennek magyar, 60 oldalas változata ugyancsak Pesten jelent meg, ugyanabban az évben.

Munkájának ez a kibővített kiadása érdekes előszót is tartalmazott, amely a következő mondattal kezdődött: „Gyerekkoromtól kezdve vágyat éreztem ma-

gamban arra, hogy hazám, Békés vármegye, nevezetesen Békéscsaba városka történetét kutassam. Iskolás koromban órákig álltam a templom kapujában, és kérdezgettem az oda érkező öregeket: Hogy nézett ki Csaba régen? Hogy nézett ki a vidék az ő gyermekkorukban? Kik voltak a lelkészek és a tanárok? Milyenek voltak? Milyenek voltak az első templomok? Hol voltak az iskolák?...

[...]

A város új, „virágzóbb” korszaka „csak az 1720-as évvel kezdődik”, amikor Harruckern földesúr a térségben nagy kiterjedésű földbirtokokat kapott a királytól, amelyen éppen a „felső vidékekről” érkező evangélikus szlovákokat kezdte letelepíteni nagyobb arányban. Érkezésükkel kapcsolatban Haan a következőket írta: „Ezek az új lakosok, mivel az ország legkülönbözőbb tájairól vándoroltak ide, közülük minden egyes ember más szokásokat, más hajlamokat hozott magával, és mivel híján voltak bármiféle magasabb szintű rendnek vagy rendezettségnek, ezért sok időre volt szükség, amíg a településen a megfelelő rendet és rendezettséget bevezették. És ezért volt az is, hogy az első evangélikus lelkészek nem tudtak sokáig helytállni közöttük.”

Művének ebben a részében jelentősen kihangsúlyozta a sorban negyedik csabai evangélikus lelkész, idősebb Tessedik Sámuel ötéves működését, aki a község előjárójaként szigorú pap és kiváló szervező hírében állt, s aki „minden tolvajt, mindenkit, aki a nyugalmat megzavarta, minden lázongót, minden paráznát előbb a templom előtt álló kalodába záratott, azután bevezettetett a templomba, ahol nyilvánosan kérniük kellett az egész egyház, a templom egész nyilvánossága bocsánatát, és meg kellett ígérniük, hogy megjavulnak.” Az idősebb Tessedik Sámuel (a csabai egyház „igazi apostola”), új iskolarendet és iskolai vizsgákat is bevezetett, s szigorúan felügyelt a maga egyházközségi híveinek erkölcsére és az istentiszteletek látogatására. Ha valakinek például szombaton vagy vasárnap feltétlenül el kellett utaznia, akkor jelentkeznie kellett nála, és kérnie kellett az engedélyét.

[...]

Békéscsabát ma, Szlovákiában, a közvélemény a szlovák történeti identitás részeként kezeli. A városról szóló hírek, a város említése megjelenik a televízióban, még a népszerű, közkedvelt televíziós közismereti vetélkedőkben is. A város nem csupán a helyi emberek életének valóságos tere, hanem történelmi fogalomná is vált. Nyilvánvaló, hogy annak idején legjelentősebb történésze és lokálpatriótája, Haan Lajos számára is azzá vált. Az ő történeti munkái képezik az alapot a régió és a helység történeti kutatása számára is. Kétségtelen, hogy követőinek munkája is jelentős, ideértve a helyi történelem népsze-

rűsítőit is, akik e tevékenységükkel hozzájárultak a város szlovákságának (szlovák jellegének) megőrzéséhez. A különféle történelmi viszontagságok során, és valójában a mai napig is hozzájárulnak ehhez.

doc. Paed Dr. Miroslav Kmeť, PhD.

2.

A békéscsabai szlovákok életének fontosabb eseményei a két világháború közti időszakban, a korabeli újságcikkek alapján

Békéscsaba, a trianoni egyezmény aláírása után, a két világháború közötti időszakban, fokozatosan átvette Arad és Nagyvárad szerepét az ipar, a közigazgatás és a mezőgazdaság terén is. A 1920. évi népszámlálás adatai alapján a lakosság összlétszáma 46 644 volt, ebből 24 710 szlovák, 21 407 magyar, 262 német, 175 fő pedig román anyanyelvűnek vallotta magát

[...]

Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után, és az Oroszországban végbement események hatására, a délföldi szlovákság képviselői munkásokból álló direktóriumot s egy polgárokból álló Nemzeti Tanácsot hoztak létre. Utóbbi választotta meg a szlovák delegáció tagjait, akik feladatuk kapták, hogy az akkori Károlyi-kormányhoz utazzanak a magyarországi délföldi szlovákság beadványával, melyben követelték, hogy Békés és Csanád vármegye falvaiból és városaiból hozzanak létre egy önkormányzati területet, ahol a hivatalos nyelv a szlovák lenne, mely az itt élő szlovák nemzetiségű lakosok anyanyelve. A kísérlet eredménytelen próbálkozásnak bizonyult, az elgondolás a szlovák nemzeti szabadság beteljesületlen álmává és vágyává vált. A vármegyék román hadsereg által való megszállása után, a Magyar Tanácsköztársaság délkeleti részén elterülő szlovák államigazgatási kerület mint szabad területi egység létrehozásának kérdése a román megszálló csapatok védnöksége alatt látszott megvalósulni. A Békéscsabán lezajlott szlovák népgyűlés után, ezért lehetett képviselőként jelen két szlovák származású küldött is a bukaresti román parlamentben. 1920-ban győzött a Horthy-féle magyar „ellenforradalom”, s a dokumentumok alapján bebörtönzések és szenvedés várt volna a szlovák nemzeti kisebbség vezető szerepet betöltött képviselőire. Ahogy *Hrdlička* is említi emlékirataiban, a nemzeti ügyekben való részvétel, illetve tanári és lelkészi hivatásuk végzésének megakadályozása miatt külföldi emigrációba kényszerültek.

Azután, hogy az antant komisszió döntése alapján Békéscsaba és környéke a román megszálló csa-

Miroslav Kmeť a Bél Mátyás Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Történelem Tanszék Besztercebánya/Banská Bystrica, Szlovákia professzora. Fenti tanulmánya részlet a Békéscsaba a szlovák regionális történetírás tükrében a 19. században és a 20. század első évtizedében című tanulmányából. (Dr. Hamberger Judit fordítása.)

patoktól újra visszakerült Magyarországhoz, Hrabovszky, volt bukaresti román parlamenti képviselő, egy kérvényében újra megpróbálta ezt a területet Nagy-Romániához csatoltatni. Ez a kezdeményezés a *Békés* című újságban, melynek kiadói székhelye Gyulán volt, a következőképpen lett megörökítve:

„Békéscsaba átadása a gyulai megelőzően történt, együttesen Békés város és a járás átadásával. Csabán nagy izgalmat okozott Hrabovszky Pál tót nemzeti párti programmal ... megválasztott csabai bukaresti képviselő, ... aki az antant missió színe elé ment, és újból egyhangúlag kérte Csabának Nagyromániába való bekebelezését. A kéresem maga az antant missió is felháborodott és visszautasította. Ez a hűtlenség a magyar haza iránt, minket, gyulaiakat is sokszor felbőszített, mert a csabai ítélet minket, kik még inkább kelet felé lakunk, szintén maga után ránthatt volna, és esetleg még sokáig benn lehettünk volna az orosz-lán torkában.

[...]

A békéscsabai szlovákok az előző évszázad húszas-harmincas éveiben további erőfeszítéseket tettek anyanyelvük megőrzésének és kultúrájuk fennmaradásának érdekében. Egyik legfontosabb képviselőjük Dorkovics Mihály, aki elsőként igyekezett már az 1923-as évtől szlovák nyelvű újságkiadási tevékenységbe fogni. A hiábavaló próbálkozás után, 1928-tól Pluhár Mihály lakatosmester együttműködésével, egy egyesület létrehozásával folytatta a megkezdett munkát.

[...]

Dorkovics és Pluhár az egyesület megalakítását már 1928 karácsonyi időszakában megkezdte egy gyűlés összehívásával, amit végül a helyi rendőrség előzetes bejelentés elmulasztása miatt betiltott. A *Békéscsabai Közlöny*, úgy fogalmaz, hogy „A két lakatos, Dorkovics és Pluhár, akiknek szíve, úgy látszik, »vérzik« a csabai »szlovákok« kulturálatlansága miatt, ...s hogy most már a gyűlés megtartása is lehetségesnek látszik, rózsaszínű meghívókat nyomattak, melyen január 6-án délután 2 órára Pluhár Mihály Luther-utca 19. számú házába hívták össze az alakuló közgyűlést”. Folytatja továbbá, hogy a szlovák nyelven megírt meghívó aláírásaként a „*Pripravujuci Vybor, Slov. Kult. Spolku v Madarska*” szerepel. A szerző szerint még nem lehet tudni, kik tartoznak az előkészítő bizottságba, de valószínűsíti, hogy Dorkovics és Pluhár, „*akik a lakatosmesterség mellett, úgy látszik, dicséretes szorgalommal megszerezték mindazt a tudást, amit egy kultúregyesület vezetése megkövetel.*” A cikk központi részében azt firtatja, hogy a csabaiak számára nem érthető, honnan vették a kezdeményezőket, hogy szükség van a városban egy nemzetiségi kultúregyesület alapítására, illetve hogy „*Kitől, vagy kiktől kaptak biztatást a propagandára*”, hiszen ha nem saját célból indítványozzák, akkor valószínűsíthető a szerző szerint, hogy „*valahonnan máshonnan kellett kapniok az irányítást, mert innen, Bé-*

késcsabáról nem kapták.” Bizonyításképpen, hogy miért nem kaphatták helyiektől, felsorakoztatja a vélhetően nem szlovák származású helyi iparosok és gazdák kijelentéseit, melyek bizonyosságul szolgálnak arra, miért is felesleges itt szlovák kultúregyesületet létesíteni. Az érvek között fellelhető, hogy már biztosítva van a nemzetiségek, így a szlovákság számára is az anyanyelven való oktatás lehetősége, szlovák nyelvű istentiszteletek tartása, szlovák könyvek és újságok olvasása, az anyanyelv hivatalokban történő használata, valamint hogy „*a magyarul kevésbé jól beszélőket nemcsak hogy meghallgatják, de segítségükre is vannak. Ez természetes, hiszen ők is a mi fiaink.*” A gazdák és a cikk szerzője szerint azért sem tekinthető komolynak a próbálkozás, mert azt két lakatos igyekszik véghezvinni, s mivel Csabán nincs kedvező talaja ilyen egyesület alakításának, azt már a kezdetnél megbukottnak lehet tekinteni. A szerző tovább folytatja a gondolatot azzal a kijelentéssel, hogy „*csinálja meg a néhány kezdeményező az egyesületet, ha mindenáron egyesületesdit akarnak játszani, hisz az egész vállalkozás oly vérszegény, hogy se nem oszt, se nem szoroz.*” Írását azzal a tanáccsal zárja, hogy mivel nem Békéscsabáról indult a mozgalom, hasznos lenne utánajárni, hogy nem Prága irányítja-e az akciót, „*melyet talán éppen azért erőszakol annyira, mert a csabaiaknak nem kell.*”

A fentiek tudatában hasznos megvizsgálni a szóban forgó másik fél érvrendszerét is. Ezt a két nappal későbbi lapban maga Dorkovics és Pluhár fogalmazta meg a szerkesztőnek küldött levelében, melyben választ adnak az imént ismertetett cikkben felvetett kérdésekre. A levél megírására az készítette őket, hogy „*Miután... lapjuk cikke szándékainkat és törekvéseinket teljesen félreérti, ...szükségesnek látjuk, hogy nyilvánosságra hozzuk céljainkat*”, továbbá arra kéri a szerkesztőt, hogy levelüket közölje a lapban. A levél írói kijelentik, hogy nem kaptak és nem is kértek senkitől biztatást, hiszen „*békéscsabai születésű emberek vagyunk, ismerjük a békéscsabai őslakosság érzelmeit, sajátosságait, kívánságait. Tudjuk s most is nyíltan hangoztatjuk, hogy Békéscsaba és környékének tót anyanyelvű lakossága szíve mélyéig telítve van igaz magyar érzellemmel, Magyarországhoz s a magyar nemzethez való őszinte ragaszkodással... Bizonyítja ezt az is, hogy a tót anyanyelvű lakosság a világháborúban is hősiességgel teljesítette kötelességét...*”. Gondolatukat azzal folytatják, hogy a szlovákság köztudottan őrzi anyanyelvét, szívesen olvas szlovák hírlapokat és folyóiratokat. Az a helyzet azonban „*hogy nálunk nem jelennek meg tót nyelven irt lapok s ezért külföldről, leginkább Csehországból járatják a lapokat...*” És mivel néhány ilyen lapban magyarellenes kijelentéseket lehet olvasni, mely befolyással lehet az olvasó világszemléletére, a Dorkovicsék által létesítendő egyesületnek az anyanyelv fejlesztése és a szlovák kultúra ápolása lenne a célja, és „*Magyarországhoz s az osztatlan magyar nemzethez való tartozandóság érzésének ápolása*”. Ezen cél elérése érdekében szlovák nyelvű, de magyar szellemben szerkesztett folyóirat kiadását tervezik, mellyel ki

tudnák szorítani a környékről a „magyargyűlöletből táplálkozó csehországi lapokat”. Véleményük szerint ez a törekvés csak elismerést és dicséretet, illetve a hatóságok támogatását kellene, hogy érdemlje. Azzal folytatják, hogy a fentiek értelmében lehetetlenség, hogy őket Prága támogathatná, illetve felteszik a kérdést, hogy ki meri kétségbe vonni, hogy az egyesület alakítására egyáltalán szükség van, és „az a körülmény pedig, hogy az egyesület szervezéséhez mi, egyszerű emberek fogtunk hozzá, sem céljainkat, sem törekvéseinket nem diszkreditálhatja, mert a tiszta és jó szándék bárkitől ered is, dicséretet érdemel.” Emellett pedig kijelentik, hogy mivel törvény adta joguk van, megalakíthatják az egyesületet, emellett az engedélyezést a belügyminisztérium is megígérte, és valószínűsíti, hogy az egyesület tevékenységét látva a Közlöny is arra a következtetésre fog jutni, hogy a megalakítással „a magyar nemzeti eszméknek s a magyar nemzeti céloknak elvitathatatlan szolgálatot tettünk”

Szuda Krisztina Eszter

3.

A modern kisebbségi identitás összetevői a békéscsabai szlovák fiatalok körében. A lakóhely szerepe a fiatalok nemzeti identitásformálásában

Kaž duč ký človek má svoj kríž a my ho máme dvo ji tý !	Min- den- ki- nek megvan a maga ke- resztje, és a mi- énk ket- tős !
--	---

(Gregor Papuček)

Napjainkban, a multikulturalizmus és a nacionalizmus ideológiájának párhuzamos megerősödésével, a nemzeti identitás meghatározása és szerepe ismét az európai politikai, tudományos és közéleti diskurzus egyik központi témájává vált.

[...]

Jelen tanulmány a békéscsabai szlovák fiatalok nemzeti/nemzetiségi identitásformálásába kíván bepillantást nyújtani, egy olyan időszakban, amikor Magyarország egynemzetiségű országgént prezentálja magát az uralkodó (mainstream) kultúrában és a médiában, s amikor a politikai pártok programja-

iból hiányzik a magyarországi nemzetiségek érdekvéviselése.

Kutatásunk fő kérdései a következők: Szlováknak tartják-e magukat a békéscsabai szlovák származású fiatalok? Mely tényezők szerepét tartják a legbefolyásolóbbnak szlovák identitásuk kialakulásában? Milyen szerepet játszik Békéscsaba a szlovák identitásuk megélésében? Hogyan értékelik a városi nemzetiségi közéletet? Érték-e őket negatív tapasztalatok szlovák származásuk miatt? Végül, fontosnak tartják-e a szlovák nyelv és kultúra megőrzését Békéscsabán?

Célunk, hogy jobban megismerjük és megértjük, melyek azok a területek, ahol a fiatalok megélik nemzetiségi kötődésüket, és mely csatornákon keresztül fejlődik nemzetiségi identitásuk, annak érdekében, hogy bevonhassuk őket a nemzetiségi kulturális- és közéletbe.

[...]

A fiatalok döntő többsége (80%) a családi hátteret, a családi hagyományokat határozta meg, mint a nemzeti identitást leginkább befolyásoló faktort.

„Mivel szlovákok a felmenőim, ezért magam is szlovák vagyok. Számomra szlováknak lenni kötelesség is (azon kívül, hogy az iskolában is ezt szorgalmazták). Kötelesség átadni azt az értéket, amit a mai fiatalok közül csak kevesen birtokolnak – a szlovák nyelvet.” (Nő, 23 éves)

Ezt követte az oktatás, amely minden válaszadó esetében az első három identitást leginkább befolyásoló tényező között szerepelt. Békéscsabán több családban is tapasztalhatjuk, hogy bár maguk a szülők nem feltétlenül beszélnek (aktívan) a szlovák nyelvet, szlovák származásukat ismerik és értéknek tekintik, ezért úgy döntöttek, hogy gyermekeiket szlovák iskolába küldik. A szlovák iskola diákjai a barátságos iskolai környezet kedvező hatását, a tanárokhöz fűződő jó kapcsolatot és a nyelvoktatás magas színvonalát emelték ki.

„Mamám is tudott szlovákkul, és anyukám is a békéscsabai szlovák gimiben érettségizett, ahogyan én is. Ő volt az egyik, aki nagy hatással volt rám. Az oktatás az, ami természetesen a legnagyobb befolyással bírt, hiszen szlovák iskola. Az alsó tagozatos szlováktanárom volt az, aki miatt ennyre megszerettem a szlovák nyelvet.” (Nő, 20 éves)

[...]

A lakóhely szerepét, a szlovák identitás befolyásolásában, a békéscsabai fiatalok az ötödik helyre sorolták. Ladislav Lenovský megállapításaival összhangban kiemelhetjük, hogy a békéscsabaiak erős lokális kötődéssel, alföldi szlovák identitással rendelkeznek.

„Úgy gondolom, ami meghatározó, az a közeg, ahol felnőttem, az iskola, ahol tanultam, és a város, ahol élek. Ugyan már kezdi elveszíteni Békéscsaba a szlovák identitását, de az emberek jellemében szerintem van még valami különleges, talán bennem is. Fontos, hogy ne feledjük el, hogy a szülővárosunknak szlovák, "tót" gyökerei vannak, és ha akarjuk, ha nem, ez azért hatással van ránk.” (Férfi, 20 éves)

Fontos továbbá, hogy a nemzetiségi kultúra mennyire van láthatóan jelen az adott településen. Békéscsaba esetében pozitív példaként említhetjük a szlovák építészeti és tárgyi emlékeket, valamint a gazdag nemzetiségi programkínálatot.

[...]

A békéscsabai szlovák fiatalok identitása maga Békéscsaba város identitását tükrözi: erős kötődést és elköteleződést figyelhetünk meg mind a szlovák, mind a magyar kultúra iránt, valamint jellemző rá a két nemzet hagyományainak keveredése. A kutatás eredményei igazolják, hogy a lakóhely (a családi környezet és az oktatás mögött) jelentős szerepet tölt be a magyarországi szlovák fiatalok nemzeti identitásformálásában, akik rendkívül erős lokális öntudattal rendelkeznek. Békéscsaba egy olyan város, ahol a szlovák nemzetiség felvállalása nem csupán elfogadott, hanem elismert és támogatott. Jó példája a nemzetiségek és a többségi társadalom békés és harmonikus együttélésének: a városban fontos szerepet játszik a nemzetiségi kultúra megőrzése, bemutatása és fejlesztése.

A fiatalok körében kiemelten fontos szerepet játszik továbbá a közösséghez tartozás faktora: megítélésünk szerint a békéscsabai szlovák közösség aktív, összetartó és befogadó, kultúrája elérhető és megismerhető az iskolában és az iskolán kívül is. E környezet ösztönzően hat a fiatalok identitás-megé-

lésére, akik közül többen szabadidejükben is részt vesznek a nemzetiségi kulturális- és közéletben.

Békéscsaba számos lehetőséget kínál a szlovák fiatalok részére nemzetiségi kultúrájuk megélésére, úgy a szlovák szervezetek, mint a város vezetése szervezésében. Ilyen programok például a szlovák hét az iskolában, a *Békében Békésben* nemzetiségi fesztivál és vásár, a Békés Megyei Könyvtár által rendezett nemzetiségi napok és számos további rendezvény. Ezek népszerűségnek örvendenek a fiatalok körében is. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a hagyományos kultúra mellett a fiatalok igényt tartanak a modern szlovák kultúra megismerésére is, mely területen Békéscsaba elmarad a főváros, valamint a határ menti települések mögött. A békéscsabai szlovák fiatalok aktívak, és jó önszervező képességgel rendelkeznek, ezt igazolják a MASZFISZ (Magyarországi Szlovák Fiatalok Szervezete) szervezésében megrendezett programok, mint a Szlovák Ifjúsági Akadémia, Dolnozemský pohár (Alföldi serleg – sportvetélkedő) stb. is.

A békéscsabai szlovák fiatalok – néhány esettől eltekintve – nem tapasztaltak jelentős hátrányos megkülönböztetést szlovák származásuk miatt, kifejezetten jó kapcsolatot ápolnak a többségi nemzettel. Elmondásuk szerint, szlovák származásukat és nyelvtudásukat érdekességként, előnyként értékelik.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy Békéscsaba olyan környezetet biztosít, mely szilárd alapul szolgálhat a szlovák származású fiatalok nemzeti identitásának fejlődéséhez. Ehhez azonban szükség van a családi támogatásra, a tudáson és élményeken alapuló oktatásra, a szlovák szervezetek fiatalokat célzó programjaira, a szlovák nemzetiség a többségi nemzet (magyarok) általi megbecsülésére és a fiatalok belső motivációjára is. Kedvező képet fest, hogy a békéscsabai szlovák fiatalok fontosnak tartják a szlovák nyelv és kultúra megőrzését és fejlesztését, a jó szlovák-magyar kapcsolatok ápolását, mely biztosítéka lehet, hogy Békéscsaba nemzetiségileg sokszínű, kulturálisan gazdag, toleráns és nyitott város lehessen az elkövetkező 300 évben is.

Hornok Rita

A szerző a Comenius Egyetem, Pozsony/ Bratislava, Szlovákia és a Jagelló Egyetem, Krakó/Kraków, Lengyelország végzett hallgatója. Jelen tanulmány a *Components of Modern Minority Identity among Slovak Youth in the Czech Republic and Hungary* című mesterképzést záró szakdolgozatra épül. A kutatás húsz, a szlovák nemzetiségi élet iránt érdeklődő fiatallal készített interjút tartalmaz, melyekből itt a Békéscsabára vonatkozó részleteket használtuk fel. A kutatásban nem vettek részt azok a szlovák származású fiatalok, akik semlegesen viszonyulnak a kérdéshez vagy már teljesen asszimilálódtak.